

Asia: VN/12128/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi luonnonsuojelulaiksi ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Luonnonsuojelulain lukukohtaiset kommentit

1 luku Yleiset säännökset

Saimaa ilman kaivoksia ry pitää tärkeänä, että luonnonsuojelulain tavoitesäännöstöä on päivitetty kattamaan uusina tavoitteina varovaisuusperiaatteen, selvilläolon ja ympäristötietoisuuden. Ehdotamme näihin yleisiin tavoitteisiin lisättäväksi vielä kahta tavoitetta omina pykälinä: ekosysteemipalvelut ja ympäristöperusoikeudet.

Lakiehdotuksen valmistelussa ja perusteluissa on arvioitu laajalti perusoikeuksia ja ympäristöperusoikeuksia. Katsomme kuitenkin, että perustuslain (PL 1999/731) 20 § Vastuu ympäristöstä jää vielä tässä ehdotuksessa liian vähäiselle tarkastelulle, kun ottaa huomioon perustuslain 20 §:n sisältämän veloitteen julkiselle vallalle. Haluamme varmistaa luontoarvojen ja luontopääoman säilymisen myös tuleville sukupolville. Sen vuoksi katsomme, että näitä ylisukupolvisia ympäristöperusoikeuksia turvaamaan tarvitaan uudessa luonnonsuojelulaissa lisäys ja viittaus perustuslain tarkoittamiin ympäristöperusoikeuksiin lain johdanto-osassa omana pykälänä, eli uutena pykälänä luvussa 1:

10 § Ympäristöperusoikeudet

Uuden luonnonsuojelulain valmisteluhankkeen asettamispäätöksessä on korostettu, että on kiinnitettävä erityistä huomiota ekosysteemipalveluihin laji- ja luontotyyppisuojelelun, suojelualueiden kytkeytyneisyyden, jne. rinnalla. Lain perusteluissa on todettu Hallitusten välisen biodiversiteettipaneelin uusimman raportin (IBPES, 6.5.2019) esille nostamat tutkimustietoon pohjaavat johtopäätökset: nykyiset toimet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi eivät ole riittäviä, vaan tarvitaan järjestelmätason muutoksia luonnon monimuotoisuuden ja

ekosysteemipalvelujen säilyttämiseksi. Suomen Luontopaneelin mukaan Suomen elinympäristöjen tila on heikentynyt keskimäärin 60 prosenttia luonnontilaan verrattuna. Tämän vuoksi on hyvin perusteltua tuoda viimein ekosysteemipalvelut uuden luonnonsuojelulain tavoitesäännöstöön:

11 § Ekosysteemipalvelut

Ehdotamme lisäksi, että kohtaa 3 muutetaan seuraavasti:

3) ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän edistäminen =>
ilmastonmuutokseen sopeutumisen ja ilmastonmuutoksen hillinnän varmistaminen

Ehdotamme, että kohtaa 4 muutetaan seuraavasti:

4) luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön tukeminen; =>
luonnonvarojen ja luonnonympäristön kestävän käytön varmistaminen

Ehdotamme, että kohtaa 5 muutetaan seuraavasti:

5) kansalaisten luonnontuntemuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen;=>
kansalaisten luontokoulutuksen ja ympäristötietoisuuden lisääminen

Saimaa ilman kaivoksia ry kannattaa niin ikään lakiin esitettyä kohtaa, että päätösten muutoksenhakuoikeus koskisi myös rekisteröityjä yhteisöjä.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

Saimaa ilman kaivoksia ry ei luota nykyiseen toimivaltajakoon, jossa Tukesilla, ELY-keskuksilla ja Metsähallituksella on merkittävät roolit luonnonsuojelun valvonnassa ja muun muassa kaivostoiminnan lupaviranomaisena. Toimivallan tulee jakautua tarkoituksenmukaisesti, ja päällekkäisyydet, mahdolliset sidonnaisuudet sekä esteellisyydet tulee tarkastaa ennen luonnonsuojelualueisiin kohdistuvia toimenpiteitä ja päätöksiä.

Luonnonsuojelua valvova viranomainen tulee palauttaa omaksi organisaatiokseen. ELY-keskukset eivät ole puolueettomia sillä usein elinkeinojen tarpeet menevät luonnon monimuotoisuuden puolustamisen edelle. Toteamme, että on tärkeää turvata riittävät ja asiantuntevat resurssit luontoarvojen ja luontopääoman arviointia ja seurantaa varten ja pidämme tärkeänä, että asetuksella vahvistetaan Suomen ympäristökeskuksen ja Luontopaneelin asiantuntijatehtäviä. Tällä tavoin varmistetaan myös toimivaltaisten viranomaisten käyttöön riittävä tutkimustieto.

Jotta kaivoksia valvovien viranomaisten neutraalius ja esteettömyys voidaan taata, niiden henkilöstön kaivosalaan liittyvän koulutuksen tulee olla yliopistojen, ei kaivosyhtiöiden vastuulla. Eduskunnan apulaisoikeusasiamies on antanut virkamiesten riippumattomuuden vaarantavasta käytännöstä huomautuksen.

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

Ehdotamme, että kohtaa 17 muutetaan seuraavasti:

17 §

Luonnonsuojeluohjelman oikeusvaikutukset

Valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen (toimenpiderajoitus).

=>

Valtioneuvoston hyväksymään luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueella tai alueella jonka vaikutukset ulottuvat luonnonsuojeluohjelmaan kuuluvalla alueelle ei saa suorittaa sellaista toimenpidettä, joka vaarantaa alueen suojelun tarkoituksen (toimenpiderajoitus).

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

-

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

Saimaa ilman kaivoksia ry esittää että kaivoslain mukainen malminetsinnän varausvaihe ja itse malminetsintävaihe tulee kieltää kokonaan Natura 2000-verkoston alueella tai alueella, jonka vaikutukset ulottuvat Natura 2000 -alueelle. Kaivostoiminnalla ja siihen tähtäävällä malminetsinnällä on alueelle ulottuvia merkittäviä haitallisia vaikutuksia esimerkiksi joki- ja järvivesistöjen valuma-alueilla.

6 luku Luonnonsuojelualueet

Saimaa ilman kaivoksia ry ehdottaa, että luonnonsuojelulailta suojellaan myös kokonaisia ekosysteemejä, kuten tärkeimpiä vesiekosysteemejä.

Pykälässä 44 § on lueteltu kaikki luonnonsuojelulailta säädetyt suojelualueet. Pidämme ensiarvoisen tärkeänä, että 44 §:n kohdassa 7) alue on muutoin niin edustava, tyypillinen tai arvokas, että sen suojelu voidaan katsoa luonnon monimuotoisuuden tai kauneuden säilyttämisen kannalta tarpeelliseksi, tekstisisältöä tarkennetaan. Ehdotamme kohtaan 7) lisäystä, jolla turvataan arvokkaat ekosysteemit, kuten vesistöt, koko alueellaan. Lisäys olisi linjassa Suomen hyväksymän Euroopan Unionin Biodiversiteettistrategian 30 ja 10 prosentin suojelutavoitteiden kanssa.

Pykälässä 50 § Kansallispuistojen ja luonnonpuistojen rauhoitussäännökset, joissa todetaan, että kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa on luontoa muuttava toiminta kielletty. Näillä alueilla ei saa:

- 1) rakentaa rakennuksia, rakennelmia tai teitä;
- 2) ottaa maa-aineksia tai kaivoskivennäisiä, tai vahingoittaa maa- tai kallioperää
- 3) ojittaa, jne.

Pidämme tärkeänä, että kyseessä olevat 50 §:n rauhoitussäännökset kattavat kaikki luonnonsuojelualueet kansallis- ja luonnonpuistojen lisäksi, myös valtion ja yksityismailla sijaitsevat ja niille luonnonsuojelulailla perustetut muut luonnonsuojelualueet, sekä Natura 2000 alueet.

Saimaa ilman kaivoksia ry kannattaa varauksetta lakiin ehdotettua muutosta, että Metsähallitus ei enää jatkossa voisi myöntää lupaa malminetsintään luonnonsuojelualueille.

Saimaa ilman kaivoksia ry esittää, että malminetsintäkielto laajennetaan koskemaan muitakin tärkeitä luonto- ja kulttuurialueita sekä tärkeimpiä vesistöjä yhdistyksen laatiman Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteen mukaisesti. Aloitteeseen kirjatuille alueille ei tule myöntää edes malminetsintävarauksia.

Lisäksi yhdistys esittää, että uuden lain mukainen sääntely tulisi voimaan myös takautuvasti koskemaan viimeisimpiä Tukesin myöntämiä lupia.

Yhdistys kuitenkin huomauttaa, että kyseiseen kohtaan on esitetty jo heti lievennyksiä sillä perusteella, että ”matka malminetsinnästä kaivostoimintaan on pitkä”.

Tämä on kenties yleisin peruste, jolla kaivosteollisuus puolustelee malminetsintää; vedotaan harhaanjohtavasti siihen, ettei varhaisvaiheen toiminta aiheuttaisi haittaa ympäristölle tai vaikkapa maanomistajille. Miksi kaivostoimintaan tähtäävää toimintaa tulisi ylipäättään sallia alueilla, joille kaivostoiminta ei sovi? Tämä on ristiriidassa Euroopan unionin hyväksymän biodiversiteettistrategian kanssa. Sen mukaan 30 % valtioiden maa- ja vesialueista tulisi olla suojelun piirissä siten, että näiden alueiden käyttöä rajoitettaisiin.

Yhdistys haluaa nostaa esiin myös kyseisen kohdan perusteluihin kirjatun maininnan: ”Geologinen tutkimus ja malminetsintä on jo voimassa olevan luonnonsuojelulain nojalla kielletty kolmessa kansallispuistossa: Kurjenrahkan, Repoveden ja Leivonmäen kansallispuistoissa”. Yhdistys ihmettelee, miksi kiello ei yhtä lailla ja yleisesti koskisi kaikkia kansallispuistoja. Eivätkö ne olekaan yhtä tärkeitä?

-

8 luku Eliölajien suojeleminen

-

9 luku Vaihdamme, maahantuonti ja maastavienti

-

10 luku Maiseman suojeleminen ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

-

11 luku Ekologisen kompensaation toteuttaminen

Yhdistys on listannut Kaivostoiminnalle RAJAT -kansalaisaloitteessa ns. no-go-alueet, jotka eivät ole millään tavoin ekologisesti kompensoitavissa:

1. Luonnonsuojelulaisissa (1096/1996) tarkoitettujen luonnonsuojelualueiden (LSL 11-12 §, 17 §, 24-25 §) mukaan lukien
2. Erämaa-alueet (Erämaalaki 62/1991) ja kansallispuistot
3. Kaikki Suomen Natura 2000 -alueet (Luontodirektiivi 92/43/ETY)
4. Luonnonsuojelulain mukaisesti suojellut luontotyyppien ja lajien kohteet (29 § ja 47 §)
5. Unescon maailmanperintökohteet (Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (19/87))
6. Unescon Geopark -kohteet
7. Saamelaisen kotiseutualue (Laki saamelaiskäräjistä (974/1995 4 § ja Suomen perustuslaki)
8. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Valtioneuvoston periaatepäätös 5.1.1995)
9. Vesipuitelidirektiivin mukaiset hyvän ja erinomaisen ekologisen tilan vesistöt (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/60/EY) yhteisön vesipolitiikan suuntaviivoista) ja vesilaisissa (587/2011) määritellyt vesistöt: virtaavat vedet, järvet (VL 1:3 § ja VL 3:2 §)
10. Suomen merialueet ja merenranta-alueet (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, 2 §, 26 c §, 26 d §, 26 h §))
11. Kaikki luokitellut 1-, 2- ja E-luokan pohjavesialueet, jotka on määritelty laissa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, VMJL 1263/2014) ja siihen liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) luvun 2 a mukaisesti. Pohjavesialueita on säädelty myös vesipuitelidirektiivissä (2000/60/EY) artikloissa 1, 4, 7 sekä ympäristönsuojelulaisissa (527/2014) 17 §, pohjaveden pilaamiskielto.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsuojelutarkoitukseen ja korvaukset

-

13 luku Luonnonsuojelun tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

Saimaa ilman kaivoksia ry esittää, että suunniteltuun uuteen luonnonsuojelun tietojärjestelmään integroidaan myös Tukesin ylläpitämät tiedot kaivos- ja malminetsintäalueista sekä malminetsintävarausalueista. Nykyisin on vaikeaa verrata vaikkapa suojelualueiden tietoja ja sijaintia suhteessa varausalueisiin. Tukesin varausalueita esittävät kartat ovat usein suurpiirteisiä ja epätarkkoja, ja varausalueet ovat hyvin laajoja.

Olisi yleisen edun ja perustuslain mukaisten yhdenvertaisten etujen mukaista, jos kartoista näkisi, mitä alueita suunniteltu kaivostoiminta uhkaa. Tukes mainitsee usein päätöserusteluissaan, että malminetsintä- tai varausalueet eivät ole suojelluilla alueilla. Todellisuudessa ne saattavat kuitenkin sijaita aivan suojeltujen alueiden vieressä ja niillä tapahtuva malminetsintä tai mahdollinen kaivostoiminta muuttaisi alueen luontoarvoja pysyvästi.

14 luku Luonnonsuojelun valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

-

15 luku Muutoksenhaku

-

16 luku Voimaantulosäännökset

-

Huomiot muihin lakeihin ehdotettuihin muutoksiin

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

-

Luonnonsuojelulain uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Saimaa ilman kaivoksia ry arvioi että tämä lakiuudistus ei riittävästi takaa luontokadon pysäyttämistä. Biodiversiteetin, ekosysteemien ja luonnonmonimuotoisuuden menettäminen on suurin uhka ihmiskunnalle. Nyt olisi aika asettaa tiukemmat rajat ja taata Suomen kansalaisten ympäristöperusoikeudet.

Ilmastonmuutoksen hillintä

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

Saimaa ilman kaivoksia ry yhtyy lain perusteluissa esitettyyn näkemykseen siitä, että luonnonsuojelu ja ilmastopolitiikan toimet voivat olla ristiriidassa keskenään - valitettavasti. Tästä ikävin esimerkki on liikenteen yksisilmäinen sähköistämisen vaatimus. Suomen ajoneuvokanta halutaan voimakkain tukitoimin sähköistää mahdollisimman nopeasti - suorastaan hätäisesti - vaikka nykyinen

akkuteknologia ei ole ekologisesti kestävä ja perustuu uusiutumattomien luonnonvarojen, kuten maametallien, hyödyntämiseen.

Kun yhtäältä pyritään paniikinomaisesti irti fossiilisista polttoaineista, kapsahdetaan syvään kuoppaan toisaalla. Olemmeko antamassa kaivannaisteollisuudelle lyhytnäköisesti luvan riistää kaiken irti kallioperästä, tuottaa tilalle loputtomat läjät ympäristölle vaarallista jätettä ja samalla pilata vesistöt ja pohjavedet?

Yksi ilmastonmuutoksen suurimpia syitä on luontokato ja biodiversiteetin katoaminen. Voisiko ratkaisu olla luonnon monimuotoisuuden tiukka vaaliminen?

Ekologisen kompensaation eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Saimaa ilman kaivoksia ry yhtyy lain perusteluissa esitettyyn näkemykseen, että luonnon monimuotoisuus on pääomaa, mutta ei kuitenkaan pelkkä taloudellinen resurssi. Näin ollen yhdistys kokee hyvin ristiriitaisena lakiesityksessä laajasti esitellyn uudistuksen, ns. ekologisen kompensaation. Etenkin seuraava perustelu on täydellisessä ristiriidassa suhteessa luontopääomaan: "Ekologinen kompensaatio loisi taloudellista toimeliaisuutta ja uutta liiketoimintaa." Yhdistys näkee ekologisessa kompensaatiossa suuren riskin alistaa luontopääoma sittenkin pelkäksi taloudelliseksi resurssiksi. Luonnonsuojelulain tarkoitus ei liene taloudellisen toimeliaisuuden lisääminen luonnon kustannuksella.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaation säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

-

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla

Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla

1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla?

Saimaa ilman kaivoksia ry kannattaa varauksetta tätä ehdotusta.

2) muulla tavalla (miten)?

Saimaa ilman kaivoksia ry ehdottaa malminetsinnän kieltämistä Kaivostoiminnalla RAJAT - lakiehdotuksen mukaisesti kattamaan myös kaikkia muita suojelualueita sekä tärkeimmät vesistöt ja pohjavesialueet.

1. Luonnonsuojelulaissa (1096/1996) tarkoitettut luonnonsuojelualueet (LSL 11-12 § , 17 §, 24-25 §) mukaan lukien
2. Erämaa-alueet (Erämaalaki 62/1991) ja kansallispuistot
3. Kaikki Suomen Natura 2000 -alueet (Luontodirektiivi 92/43/ETY)
4. Luonnonsuojelulla suojellut luontotyyppien ja lajien kohteet (29 § ja 47 §)
5. Unescon maailmanperintökohteet (Yleissopimus maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemiseksi (19/87))
6. Unescon Geopark -kohteet
7. Saamelaisten kotiseutualue (Laki saamelaiskäräjistä (974/1995 4 § ja Suomen perustuslaki)
8. Valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet (Valtioneuvoston periaatepäätös 5.1.1995)
9. Vesipuidedirektiivin mukaiset hyvän ja erinomaisen ekologisen tilan vesistöt (Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (2000/60/EY) yhteisön vesipolitiikan suuntaviivoista) ja vesilaissa (587/2011) määritellyt vesistöt: virtaavat vedet, järvet (VL 1:3 § ja VL 3:2 §)
10. Suomen merialueet ja merenranta-alueet (Laki vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, 2 §, 26 c §, 26 d §, 26 h §))
11. Kaikki luokitellut 1-, 2- ja E-luokan pohjavesialueet, jotka on määritelty laissa vesienhoidon ja merenhoidon järjestämisestä (VMJL 1299/2004, VMJL 1263/2014) ja siihen liittyvässä valtioneuvoston asetuksessa vesienhoidon järjestämisestä (1040/2006) luvun 2 a mukaisesti. Pohjavesialueita on säädelty myös vesipuidedirektiivissä (2000/60/EY) artikloissa 1, 4, 7 sekä ympäristönsuojelulaissa (527/2014) 17 §, pohjaveden pilaamiskielto.

Muut huomiot

Muita huomioita esityksestä

-

Mink Miisa
Saimaa ilman kaivoksia ry